

MARIA ZABŁOCKA

Uniwersytet Warszawski

OSIĄGNIĘCIA POLSKICH ROMANISTÓW
W CIĄGU OSTATNICH DWÓCH LAT
(2006/2007 – 2007/2008)

Na pierwszy rzut oka romanistyka polska dalej ma się znakomicie. Znowu, po 2 latach, praca romanistyczna Krzysztofa Amielińczyka została uhonorowana pierwszą nagrodą w prestiżowym konkursie «Państwa i Prawa», jednak prace doktorskie nie doczekały się wyróżnienia.

Prezydent wręczył nominację profesorską Bronisławowi Sitkowi, Prof. Wojciech Dajczak i Ks. Prof. Antoni Dębiński czekają na wręczenie nominacji, przewód Prof. Tomasza Giaro jest w toku. Niestety odbyło się tylko jedno kolokwium habilitacyjne, za to doktoratów było wyjątkowo dużo bo aż 11. Prace obronili Aldona Jurewicz, Agnieszka Zięba, Adam Świętoń, Maciej Jońca, Anna Plisecka, Agata Jarska, Karina Chodań, Anna Tarwacka, Joanna Ożarowska-Sobieraj, Sławomir Kursa, Dagmara Skrzywanek-Jaworska.

W minionym okresie (a zostaną tu wzmiankowane prace, które zostały opublikowane po złożeniu do druku mojego ostatniego przeglądu¹ osiągnięć naszej dziedziny w «Studiach Prawnoustrojowych» 7, 2007) oprócz 2 znakomitych prac wskazanych już poprzednio, czyli

¹ Wyjątkowo zostaną powołane te prace, które ukazały się faktycznie pod koniec 2006 roku, choć mają datę wcześniejszą i dlatego nie zostały wykazane w poprzednim opracowaniu.

Prawa antycznego Marka Kuryłowicza i Zawsze wierny. Uniwersytet Jagielloński a Kościół rzymskokatolicki Janusza Sondla, opublikowano 13 monografii dotyczących szeroko pojętej romanistyki. Jednak 2 z tych prac to wznowienie² i polska wersja obcojęzycznego wydania³, 2 zaś dotyczą tylko częściowo prawa rzymskiego⁴. Opublikowano też (nie licząc opracowań źródłowych i prac o charakterze dydaktycznym) imponującą liczbę ponad 220 artykułów, ok. 50 recenzji lub notek okolicznościowych, 4 nekrologi⁵.

Na początek wymienić należy prace, których wartość jest szczególnie. Są to: praca będąca przedmiotem sesji naukowej w Olsztynie w dniu 13 listopada 2008 r., czyli *Symbol prawa ludzkiego. Szkice o prawie rzymskim w utworach Luisa Aragona i Mieczysława Jastruna*⁶ Marka Kuryłowicza, a także monografia Tomasza Giaro, *Römische*

² F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *Nadużycie prawa w świetle rzymskiego prawa prywatnego*. Por też dalszą polemikę T. GIARO 'Abusus iuris' a nadużycie prawa, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.1 (2007), s. 273-291 prowadzoną na marginesie tej pracy.

³ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *O elastyczność prawa spadkowego. Fideikomis uniwersalny w klasycznym prawie rzymskim*, Warszawa 2006.

⁴ J. RESZCZYŃSKI, *Sądownictwo i proces w kodyfikacji Macieja Śliwnickiego z 1523 roku*, Kraków 2008 oraz T. DERDA, *Arsinoitēs nomos. Administration of Fayum under the Roman Rule*, Warszawa 2006 (rec. J. MÊLÈZE-MODRZEJEWSKI, «CPH» 60.1 (2008), s. 303-307).

⁵ J. RESZCZYŃSKI, *Wiesław Litewski (17.5.1933 – 24.1.2004)*, «ZSS Rom. Abt.» 122 (2005), s. 459-465; J. SONDEL, *Wiesław Litewski (17 V 1933 – 24 I 2004)*, [w:] *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za rok akademicki 2003/2004*, Kraków 2006, s. 292-296; I. ŽEBER, *Edward Szymoszek (1942 – 2006)*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.1 (2007), s. 399-403; R. WOJCIECHOWSKI, *Edward Szymoszek 1942 – 2006*, «CPH» 59.1 (2007), s. 369-371. Por też K. ORZECZOWSKI, *Pamięci Edwarda Szymoszka (1942 – 2006)*, «Acta UW» 3063, «Prawo» 305 (2008) [Studia historycznoprawne. Tom poświęcony pamięci Profesora Edwarda Szymoszka] (cit. dalej *Księga Szymoszka*), s. 7-9.

⁶ Lublin 2008. Por. też uczynione w związku z tą pracą uwagi W. WOŁODKIEWICZA, *Prawo rzymskie lekiem na ukąszenie komunizmem. Przypadek Adama Ważyka*, «Palestra» 53.9-10 (2008), s. 162-170.

*Rechtswahrheiten. Ein Gedankenexperiment*⁷ wprowadzająca czytelnika, na przykładach prawa rzymskiego, w tajniki filozofii i dogmatyki prawa oraz monografia Wojciecha Dajczaka, *Rzymska 'res incorporales' a kształtowanie się pojęć »rzeczy« i »przedmiotu prawa rzeczowego« w europejskiej nauce prawa prywatnego*, która ukazuje kształtowanie się pojęcia przedmiotu prawa rzeczowego na przestrzeni wieków. Opublikowano też prace doktorskie Renaty Świrgoń-Skok, Joanny Misztal-Koneckiej, Jacka Wiewiorowskiego.

Przed omówieniem poszczególnych zagadnień chciałabym wspomnieć w tym miejscu artykuły umieszczone w *Studiis Labruna*⁸, które dzięki miejscu publikacji ukazują „siłę” polskich badaczy. A reprezentacja nasza była wyjątkowo silna, bo nie biorąc pod uwagę 5 ośrodków włoskich (Naponi Federico II, Roma La Sapienza, Catania, Bari, Salerno), najliczniejsza z całego świata. W *Fides humanitas ius* pisali Tomasz Giaro, Marek Kuryłowicz, ks. Franciszek Longchamps de Brier, Anna Pikulska, Władysław Rozwadowski, Zuzanna Służewska, Janusz Sondel, Jakub Urbanik, Witold Wołodkiewicz, Maria Zabłocka, Jan Zabłocki oraz historyk Jerzy Kolendo.

Tak jak w poprzednim moim opracowaniu, ze względu na dużą liczbę publikacji, w omówieniu zostaną pominięte prace, które – mam nadzieję – są znane wszystkim romanistom, czyli wystąpienia na naszym poprzednim spotkaniu w Ostródzie⁹ oraz na spotkaniu romanistów i historyków starożytnych w Lublinie umieszczone w tomie *Salus rei publicae suprema lex*¹⁰.

⁷Frankfurt am Main 2007. Por. rec. M. KURYŁOWICZA, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 8.1 (2008), s. 372-377.

⁸ 'Fides humanitas ius'. *Studiis in onore di Luigi Labruna*, Naponi 2007.

⁹Opublikowane w «Studia Prawnoustrojowe» 7 (2007).

¹⁰Lublin 2007.

Kontynuowano tłumaczenie i opracowywanie źródeł. Przede wszystkim należy wymienić pracę Bronisława Sitka – następne opracowanie dotyczące ustaw municypalnych¹¹. Opublikowane zostało, zapowiadane już poprzednio, tłumaczenie pierwszej księgi Digestów pióra Bartosza Szolc-Nartowskiego¹². W kolejnych tomach «Zeszytów Prawniczych» ukazały się dalsze części tłumaczenia wraz z komentarzem 17 tytułu 50 księgi Digestów, czyli *de diversis regulis iuris antiqui* pióra Tomasza Palmirskiego¹³. Książd Antoni Dębiński także opublikował, również z komentarzem 13 tytuł 48 księgi o sprzeniewierzeniach i świętokradcach¹⁴.

W poznańskiej serii *Fontes Historiae Antiquae* opublikowano tekst i tłumaczenie Tabula Hebana z współkomentarzem Jacka Wiewiorowskiego¹⁵ oraz cenny dla prawników edykt Dioklecjana *de pretiis*¹⁶.

Maria Zabłocka przedstawiła rekonstrukcję Ustawy XII Tablic zamieszczoną w *Corpus Iuris Civilis*, Lugduni 1600¹⁷.

¹¹ B. SITEK, 'Lex Coloniae Genetivae Iuliae seu Ursonensis' i 'lex Irnitiana'. *Ustawy municypalne antycznego Rzymu. Tekst, tłumaczenie, komentarz*, Poznań 2008.

¹² *Digesta justyniańskie. Księga pierwsza*, tłum. B. SZOLC-NARTOWSKI, Warszawa 2008.

¹³ T. PALMIRSKI, *O różnych regulach dawnego prawa – 17 tytuł 50 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz*, [cz. 2 i 3] «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.1 (2007), s. 311-373 oraz 7.2 (2007), s. 297-345.

¹⁴ A. DĘBIŃSKI, [Komentarz] *do ustawy julijskiej o sprzeniewierzeniach, świętokradcach i o zatrzymujących [pieniądze publiczne] – 13 tytuł 48 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 8.1 (2008), s. 355-367.

¹⁵ 'Tabula Hebana. Rogatio Valeria Aurelia de honoribus meritis Germanici Caesaris' – *Tablica z Heby. Wniosek konsulów Waleriusza i Aureliusza w sprawie uhonorowania zasług Germanica Cezara*. Przekład T. FABISIAK i P. SAWIŃSKI, kom. P. SAWIŃSKI, J. WIEWIOROWSKI, Poznań 2006.

¹⁶ 'Edictum Diocletiani de pretiis rerum venalium' – *Edykt Dioklecjana o cenach towarów wystawianych na sprzedaż*, Poznań 2007.

¹⁷ M. ZABŁOCKA, 'Fragmenta Veteris Iuris Romani: hoc est Legis XII. Tabularum, ex variis auctoribus collecta', [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 415-424.

W «Zeszytach Prawniczych» toczy się też dyskusja na temat rosyjskiego tłumaczenia Digestów, niestety publikowana tylko w języku Puszkina¹⁸.

Jarosław Rominkiewicz ogłosił następną mowę Isajosa¹⁹. Czekamy na zebrane wydanie wszystkich tłumaczeń mów tego oratora.

Tłumaczenie wybranych papirusów wraz z komentarzem opublikowali Maciej Jońca i Paweł Szarek²⁰

O interpretacji źródeł pisał ks. Franciszek Longchamps de Bérier²¹ i Michał Stachura²²

O sławnych prawnikach opublikowano we Wrocławiu odrębne opracowanie *Wybitni prawnicy na przestrzeni wieków*²³, w którym Jarosław Rominkiewicz pisał o Ulpianie²⁴, Ireneusz Żeber o Modestynie²⁵, Rafał Wojciechowski o Irneriuszu²⁶. O Ulpianie pisał też Ks. Piotr Sadowski²⁷. Jan Zabłocki przedstawił rzymskie i greckie studia Gelliusa²⁸, zaś

¹⁸ D. TUZOV, *Pojęcia i terminologia prawa rzymskiego w rosyjskim wydaniu Digestów Justyniana*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.2 (2007), s. 263-295, repl. L.L. KOFANOV, oraz A.L. SMYSZLAJEV, tamże 8.1 (2008), s. 319-337 oraz s. 339-253.

¹⁹ J. ROMINKIEWICZ, *Mowa Isajosa 'O spadku Hagniasza'*, «Acta UW» 3015, «Prawo» 303 (2007), s. 143-159.

²⁰ M. JOŃCA, P. SZAREK, *Z egipskich papirusów. Tłumaczenie i komentarz*, «Studia Prawnicze KUL» 4 (2007), s. 121-129.

²¹ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *'Summum ius summa iniuria'. Sulle premesse ideologiche nell'interpretazione delle fonti antiche*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., V, s. 2919-2932.

²² M. STACHURA, *Kodeks Teodozjusza – nowo odkrywane źródło historyczne*, «Przegląd Historyczny» 97. 3 (2006), s. 311-331.

²³ Wrocław 2006.

²⁴ J. ROMINKIEWICZ, *Domicjusz Ulpian*, s. 11-19.

²⁵ I. ŻEBER, *Herennius Modestinus – ostatni klasyk jurysprudencji rzymskiej*, s. 20-29.

²⁶ R. WOJCIECHOWSKI, *Irnerius – założyciel szkoły glosatorów*, s. 30-35.

²⁷ P. SADOWSKI, *Filozofia prawa w życiu i nauczaniu Ulpiana*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 8.1 (2008), s. 81-108.

²⁸ J. ZABŁOCKI, *Rzymskie studia Aulusa Gelliusa*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 425-433 oraz *The Intellectual Background of Aulus Gellius*, *Diritto&Storia* nr 6, www.

Tomasz Szelaǵ – nauczanie wg Juliana Apostaty²⁹. Ponadto Rafał Wojciechowski zajął się związkami dydaktyki uniwersyteckiej i formami literatury naukowej w średniowieczu³⁰.

Opublikowano prace o charakterze ogólnym do których zaliczyłabym wspomnianą już monografię Tomasza Giaro³¹, oraz jego artykuły³², a także drugie wydanie monografii ks. Franciszek Longchamps de Bérier o nadużyciu prawa³³ i jego artykuły o dekodyfikacji³⁴, konflikcie między regułami prawa³⁵ i o brakującej kolumnie³⁶ oraz artykuł Wojciecha Dajczaka o poszukiwaniu „nowego ładu”³⁷. O prawie

dirittoestoria.it/Tradizion-roman/Zablocki-Jan

²⁹ T. SZELAǴ, *Ustawa szkolna Juliana Apostaty. Neutralny wydzźwięk edyktu a jego faktyczne cele*, [w:] *‘Leges sapere’*. *Studia i prace dedykowane Profesorowi Januszowi Sondlowi w pięćdziesiątą rocznicę pracy naukowej*, Kraków 2008, s. 561-567.

³⁰ R. WOJCIECHOWSKI, *O związkach dydaktyki uniwersyteckiej i form literatury naukowej w XII i XIII wieku*, «Acta UW» 3015, «Prawo» 303 (2007), s. 175-187.

³¹ T. GIARO, *Römische Rechtswahrheiten. Ein Gedankenexperiment*, Frankfurt am Main 2007.

³² T. GIARO, *Diritto come prassi*, [w:] *‘Fides humanitas ius’*, cit., IV, s. 2233-2261; *Absurditätsargumente im römischen Jurisprudents. Ein überblick*, «OIR» 11 (2007), s. 31-61; *Cywilizacja prawa rzymskiego i problemy współczesnej romanistyki*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 69-78; *Gibt es noch eine Wissenschaft vom Recht?*, [w:] *‘Leges sapere’*, cit., s. 155-169.

³³ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *Nadużycie prawa w świetle rzymskiego prawa prywatnego*, Wrocław 2007.

³⁴ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *Wobec dekodyfikacji: tradycja romanistyczna i prawo kanoniczne*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 179-188.

³⁵ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *‘Qui suo iure utitur neminem laedit’*. *Il conflitto delle regole nel diritto*, [w:] *Riflessioni in materia di oggetto della prestazione nel diritto contrattuale europeo alla luce delle radici storiche*, Olsztyn 2007, s. 43-65.

³⁶ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *‘Audiatur et altera pars’*. *Szkic o brakującej kolumnie Palacu Sprawiedliwości*, [w:] *‘Leges sapere’*, cit., s. 271-283.

³⁷ W. DAJCAK, *Poszukiwanie „nowego ładu” prawa prywatnego w okresie jego „dekodyfikacji” i „instrumentalizacji”*. *Uwagi z perspektywy tradycji romanistycznej*, [w:] *Jednostka a państwo na przestrzeni wieków*, Białystok 2008, s. 83-95.

rzymskim we współczesnym świecie pisał Janusz Sondel³⁸ zaś w polemikach w polskim parlamencie – Witold Wołodkiewicz³⁹. Maria Zabłocka przedstawiła początki dzisiejszego prawodawstwa⁴⁰.

Mniej niż dotychczas prac dotyczyło prawa prywatnego.

I tak z prawa osobowego należy wymienić tylko cztery opracowania: Ireneusza Żebera o *vilicus*⁴¹ i o wyzwalaniu niewolników⁴², Karoliny Chytky o ekwitach⁴³ i Aleksandry Kaczmarczyk, młodej romanistki z Wrocławia, o strukturze społeczeństwa w świetle Kodeksu z Gortyny⁴⁴. Witamy w rodzinie romanistycznej wszystkich nowych badaczy praw starożytnych.

Prawu rodzinnemu została poświęcona cała praca zbiorowa *Wokół problematyki małżeństwa w prawie rzymskim*. Henrico Insadowski

³⁸ J. SONDEL, *Prawo rzymskie w świecie współczesnym*, [w:] *‘Haec mihi in animis vestris templa’*. ‘*Studia classica*’ in memory of Profesor Lesław Morawski, Rzeszów 2007, s. 423-437.

³⁹ W. WOŁODKIEWICZ, *La nozione «diritto romano» nelle polemiche del Parlamento polacco dopo la trasformazione del sistema politico*, [w:] *‘Fides humanitas ius’*, cit., VIII, s. 5959-5973 oraz „*Prawo rzymskie*” w wypowiedziach polskich parlamentarzystów, «*Palestra*» 52. 9-10 (2007), s. 184-198.

⁴⁰ M. ZABŁOCKA, *Alle origini della legislazione moderna*, [w:] *‘Fides humanitas ius’*, cit., VIII, s. 5975-5990. Por też *Kształcenie jurysty XXI wieku a prawo rzymskie*, «*Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego*» 6.2 (2007), s. 124-134.

⁴¹ I. ŻEBER, *‘Vilicus’ (‘villicus’) w antycznym Rzymie*, «*Acta UW*» 3015, «*Prawo*» 303 (2007), s. 161-174.

⁴² I. ŻEBER, *O problemie klasyfikacji ‘manumissio in ecclesia’*. [w:] *Prawo wyznaniowe. Przeszość i teraźniejszość*, Wrocław 2008, s. 97-134.

⁴³ K. CHYTŁA, *Gospodarze i polityczne znaczenie kwitów w Rzymie u schyłku III i w II w. p.n.e.*, [w:] *Prace poświęcone pamięci Adama Uruszczyka*, Kraków 2006, s. 103-114.

⁴⁴ A. KACZMARCZYK, *Struktura społeczeństwa w świetle Kodeksu z Gortyny*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 115-124.

(1888-1946) *in memoriam*⁴⁵ z ciekawymi artykułami ks. Antoniego Dębińskiego⁴⁶, ks. Krzysztofa Burczaka⁴⁷, Doroty Ciuły⁴⁸, Marzeny Hanny Dyjakowskiej⁴⁹, Joanny Gołębiowskiej⁵⁰, Macieja Jończy⁵¹, ks. Stanisława Józwiaka⁵², Joanny Misztal-Koneckiej⁵³, Moniki Wójcik⁵⁴. Mażeńskie prawo majątkowe przedstawili Władysław Rozwadowski i Anna Stępień⁵⁵. Agnieszka Stępkowska zajmowała się nadal posagiem pisząc o zakazie alienacji i obciążania gruntów posagowych⁵⁶. O kobiecie bez posagu pisała Aldona Jurewicz⁵⁷. Jakub Urbanik przedstawił wolność małżeńską przebitą szpilką do włosów⁵⁸,

⁴⁵ Lublin 2007.

⁴⁶ *Wkład Henryka Insadowskiego do nauki prawa rzymskiego*, s. 7-19.

⁴⁷ *Małżeństwo w prawodawstwie synodów galijskich IV-VII wieku*, s. 21-51.

⁴⁸ *Najstarsze przyczyny rozvodu w prawie rzymskim*, s. 53-71.

⁴⁹ *Prawno-obyczajowe aspekty rodziny rzymskiej w poezji Horacego*, s. 73-93.

⁵⁰ *Przysporzenia majątkowe w stosunkach konkubenckich w ustawodawstwie Justyniana*, s. 95-111.

⁵¹ *Antoniusz i Kleopatra: jakie małżeństwo?*, s. 113-133.

⁵² *Uwagi św. Augustyna o małżeństwie i rodzinie rzymskiej*, s. 135-154.

⁵³ *Powinowactwo jako okoliczność wyłączająca zawarcie małżeństwa w prawie rzymskim na tle prawa polskiego*, s. 155-169.

⁵⁴ *Wstąpienie do klasztoru jako przyczyna ustania małżeństwa w prawie justyniańskim*, s. 171-190.

⁵⁵ W. ROZWADOWSKI, A. STĘPIŃ, *Mażeńskie stosunki majątkowe w prawie rzymskim. Rys historyczny*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 471-483.

⁵⁶ A. STĘPKOWSKA, *Zakaz alienacji gruntów posagowych w rzymskim prawie klasycznym*, «CPH» 59.2 (2007), s. 21-43 oraz *Zakaz obciążania nieruchomości posagowych w rzymskim prawie klasycznym*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.1, (2007), s. 7-21.

⁵⁷ A.R. JUREWICZ, *'Mulier indotata' – zarys problemu*, [w:] *Studia z dziejów starożytnego Rzymu*, pod red. R. SĄJKOWSKIEGO, Olsztyn 2007, s. 54-78.

⁵⁸ J. URBANIK, *Konstantyńskie ograniczenie rozwodów: wolność małżeńska przebita szpilką do włosów*, «Studia Iuridica» 45 (2006), s. 255-268 oraz *La repressione constantiniana dei divorzi: la libertà dei matrimoni trafitta con una forcina*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., VIII, s. 5705-5726.

Jan Zabłocki zajął się *adrogatio*⁵⁹, Jerzy Krzynówek – *noxae deditio*⁶⁰, zaś Elżbieta Ejankowska – *filiae familias*⁶¹. Ostatnie badania z tej dziedziny podsumował Marek Kuryłowicz⁶². Prawa rodzinnego dotyczą jeszcze dwa artykuły: Józefa Méléze Modrzejewskiego o wiarołomnej narzeczonej z Herakleopolis⁶³ i Jarosława Rominkiewicza o kontynuacji rodziny w Atenach⁶⁴.

Z prawa rzeczowego należy wymienić przede wszystkim wspomnianą już monografię Wojciecha Dajczaka, *Rzymska ‘res incorporales’ a kształtowanie się pojęć »rzeczy« i »przedmiotu prawa rzeczowego« w europejskiej nauce prawa prywatnego*⁶⁵ oraz jego artykuł nt. *corpus* w świetle komentarza Pomponiusa⁶⁶. Druga monografia z tej dziedziny to *Nieruchomości i zasady akcesji według prawa rzymskiego*⁶⁷ Renaty

⁵⁹ J. ZABŁOCKI, ‘Adrogatio’ v rymskom pravie, [w:] *Rimskoe czastnoe i publicznoe pravo*, Ivanovo 2006, s. 114-118; ‘Adrogatio’ w prawie rzymskim, [w:] *W trosce o rodzinę. Księga Pamiątkowa ku czci Profesor Wandy Stojanowskiej*, Warszawa 2008, s. 599-615 oraz *L’adrogatio nel diritto romano*, [w:] ‘*Leges sapere*’, cit., s. 723-736.

⁶⁰ J. KRZYNÓWEK, Wydanie noksalne syna a początki ‘emancipatio’ – Gai. 4.79, «*Studia Iuridica*» 48 (2008), s. 127-141.

⁶¹ E. EJANKOWSKA, Regulacja prawna działalności gospodarczej ‘filiae familias’ (‘actio institoria’ i ‘actio exercitoria’) w prawie rzymskim, «*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*» 37 «*Prawo*» 4 (2006), s. 100-108.

⁶² M. KURYŁOWICZ, *Nowe polskie badania nad rzymskim, prawem małżeńskim*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 169-178.

⁶³ J. MÉLÈZE MODRZEJEWSKI, *Wiarołomna narzeczoną. O praktyce małżeńskiej zhellenizowanego judaizmu w świetle źródeł z żydowskiej dzielnicy w Herakleopolis (144/3-133 BC)*, «*Zeszyty Prawnicze [UKSW]*» 8.1 (2008), s. 7-27.

⁶⁴ J. ROMINKIEWICZ, *Kontynuacja ‘oikos’ w Atenach*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 331-341.

⁶⁵ Poznań 2007. Por. też rec. F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, «*Kwartalnik Prawa Prywatnego*» 17.2 (2008), s. 591-596.

⁶⁶ W. DAJZAK, *Erwägungen des Pomponius zur Natur des ‘corpus’ im dreißigsten Buch des Kommentars ‘ad Sabinum’ (D. 41,3,30 pr.)*, «*RIDA*» 52 (2005), s. 117-130.

⁶⁷ Rzeszów 2007. Por. rec. J. ZABŁOCKI, «*Zeszyty Prawnicze [UKSW]*» 8.1 (2008), s. 397-401.

Świrgoń-Skok oraz jej artykuły o prawnorzeczowych skutkach wylewów rzecznych⁶⁸, o częściach składowych⁶⁹ i o akcesjach rzecznych⁷⁰. O akcesji i specyfikacji pisała Anna Plisecka⁷¹, o pojęciu *res sacra* – Maciej Jońca⁷², zaś ks. Piotr Sadowski – o pożytkach naturalnych⁷³. Zasadami dotyczącymi służebności zajęła się Joanna Ożarowska-Sobieraj⁷⁴, dysponowaniem *ususfructus* – Zuzanna Służewska⁷⁵. Irenusz Żeber przedstawił różne znaczenia terminu *taberna*⁷⁶. O posiadaniu i własności w myśli św. Tomasza pisał ks. Franciszek Longchamps de Bériér⁷⁷, zaś Andrzej Sokala – o znaczeniu reguł prawa rzymskiego dla współczesnego prawa rzeczowego⁷⁸.

⁶⁸ R. ŚWIRGOŃ-SKOK, *Prawnorzeczowe skutki wylewów rzecznych i powodzi według prawa rzymskiego*, «Annales UMCS, Sec. G Ius» 52/53 (2006), s. 153-165.

⁶⁹ R. ŚWIRGOŃ-SKOK, *Zagadnienie części składowych rzeczy w prawie rzymskim*, «Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego» 41 «Prawo» 5 (2007), s. 154-162.

⁷⁰ R. ŚWIRGOŃ-SKOK, *Zasada 'accessio cedit principali' przy akcesjach rzecznych w prawie rzymskim*, «Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego» 37 «Prawo» 4 (2006), s. 454-473. Por. też K. KAŃSKA, R. MAŃKO, *Shifts in International Boundary Rivers*, «Polish Yearbook of International Law» 26 (2002-2003) [wyd. 2005], s. 135-155 z obszernym wstępem dotyczącym prawa rzymskiego.

⁷¹ A. PLISECKA, *'Accessio' and 'specificatio' reconsidered*, «Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis» 74 (2006), s. 45-60.

⁷² M. JOŃCA, *'Res sacra' w prawie rzymskim*, [w:] *Sympozja Kozimierskie poświęcone kulturze świata późnego antyku i wczesnego chrześcijaństwa*, V, Lublin 2005, s. 47-57.

⁷³ P. SADOWSKI, *Pożytki naturalne i nabycie ich własności w prawie rzymskim*, [w:] *Problemy własności w ujęciu historyczno-prawnym*, Opole 2008, s. 37-45.

⁷⁴ J. OŻAROWSKA-SOBIERAJ, *Zasada 'servitutibus civiliter utendum est' w prawie rzymskim i polskim prawie cywilnym*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 239-248.

⁷⁵ Z. SŁUŻEWSKA, *Alcune riflessioni sulla disponibilità del diritto d'usufrutto – D. 7.4.29*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., VII, s. 5245-5255.

⁷⁶ I. ŻEBER, *O różnych znaczeniach terminu 'taberna'*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 435-446.

⁷⁷ F. LONGCHAMPS DE BÉRIER, *Possesso e proprietà nel pensiero di san Tommaso*, «RIDA» 52 (2005), s. 249-259.

⁷⁸ A. SOKALA, *Del significato delle regole del diritto romano per l'attuale diritto reale polacco*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 527-536.

Prawa spadkowego dotyczy siedem pozycji: Władysława Rozwadowskiego o sukcesji syngularnej⁷⁹, Sławomira Kursy o powodach wydziedziczenia wg noweli Justyniana⁸⁰, Jakuba Urbanika o *lex Falcidia* w świetle archiwum Dioskorosa⁸¹, rozważania Krzysztofa Amiełańczyka o prawnosпадkowym pochodzeniu zasady *nemo plus iuris* ...⁸², polska wersja włoskiej monografii o fideikomisie ks. Franciszka Longchamps de Brier zatytułowana *O elastyczności prawa spadkowego. Fideikomis uniwersalny w klasycznym prawie rzymskim*⁸³, oraz artykuły Marka Kuryłowicza dotyczące fideikomisu, zapisu powierniczego i substytucji powierniczej⁸⁴ i dziedziczenia przeciwtestamentowego osób adoptowanych⁸⁵.

Zobowiązania nie doczekały się ostatnio żadnej monografii. Również liczba artykułów z tego zakresu jest mniejsza niż dotychczas. Rafał Wojciechowski przedstawił kanonistyczne podstawy zasady swobody umów⁸⁶. Problemem niemożności świadczenia zajmował

⁷⁹ W. ROZWADOWSKI, *Sukcesja syngularna w prawie rzymski*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 343-354.

⁸⁰ S. P. KURSA, *Powody wydziedziczenia descendentów wg noweli 115. cesarza Justyniana*, «*Studia Prawnicze*» (2008) z. 1, s. 85-137.

⁸¹ J. URBANIK, *Dioskoros and the Law (on succession): Lex Falcidia revisited*, [w:] *Les archives de Dioscore d' Aphrodite cent ans après leur découverte. Histoire et culture dans l'Égypte byzantine*, Paris 2008, s. 117-142.

⁸² K. AMIELAŃCZYK, *O rzymskim pochodzeniu zasady 'nemo plus iuris...' i jej aktualności we współczesnym prawie polskim*, [w:] *W kręgu historii i współczesności polskiego prawa. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Arturowi Korobowiczowi*, Lublin 2008, s. 503-517.

⁸³ Warszawa 2006.

⁸⁴ M. KURYŁOWICZ, *'Fideicommissum hereditatis', zapis uniwersalny i substytucja powiernicza*, [w:] *Rozprawy z prawa prywatnego, prawa o notariacie i prawa europejskiego ofiarowane Panu Rejentowi Romualdowi Szytkowi*, Kluczbork 2008, s. 183-195.

⁸⁵ M. KURYŁOWICZ, *Zum Noterbrecht der Adoptierten im römischen Recht*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 239-253.

⁸⁶ R. WOJCIECHOWSKI, *Kanonistyczne podstawy zasady swobody umów*, [w:] *Prawo*

się nadal Marek Sobczyk⁸⁷, a także, w szerszym kontekście, Wojciech Dajczak⁸⁸. Stanisław Kordasiewicz kontynuował swe rozważania nt *custodia*⁸⁹, zaś Zuzanna Służewska pisała o rozliczeniach współników w kontekście armatorów⁹⁰. Anna Pikulska-Radomska powróciła do problemu odsetek⁹¹, Karina Chodań zajmowała się edyktem *de mancipiis vendundis*⁹², Elżbieta Żak – zleceniem⁹³, Wiesław Mossakowski – bezpodstawnym wzbogaceniem⁹⁴, Tomasz Palmirski – kontraktem użyczenia⁹⁵, odpowiedzialnością za szkody wyrządzone przez zwierzęta⁹⁶ oraz odpowiedzialnością kapitanów statku, prowadzących staj-

wyznaniowe, cit., s. 135-145.

⁸⁷ M. SOB CZYK, *L'impossibilità oggettiva e soggettiva della prestazione nel diritto romano*, [w:] *Riflessioni in materia di oggetto della prestazione*, cit., s. 83-100.

⁸⁸ W. DAJ CZAK, *Brak reguły 'impossibilium nulla obligatio' w Zasadach Europejskiego Prawa Umów – przykład odrzucenia czy ewolucji tradycji prawa*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 121-134.

⁸⁹ S. KORDASIEWICZ, *Problemy metodologiczne w badaniach nad znaczeniem 'custodiam praestare'*, «*Studia Iuridica*» 45 (2006), s. 119-133 oraz *'Custodiam praestare' – Ewolucja zobowiązania do strzeżenia rzeczy w prawie rzymskim*, «*Zeszyty Prawnicze [UKSW]*» 7.1 (2007), s. 49-75.

⁹⁰ Z. SŁUŻEWSKA, *'Si tamen plures per se navem exercean'* – *Kilka uwag o odpowiedzialności armatorów*, «*Zeszyty Prawnicze [UKSW]*» 7.1 (2007), s. 23-47 oraz *Rozliczenie kosztów podróży w ramach spółki a zagadnienie 'impensa in societatem' i 'propter societatem' w rozumowaniu Labeona i Juliana*, «*Zeszyty Prawnicze [UKSW]*» 8.1 (2008), s. 29-61.

⁹¹ A. PIKULSKA, *Répression de l'usure à Rome républicaine*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., VI, s. 4295-4310.

⁹² K. CHOD AŃ, *Sprzedż niewolników w świetle edyktu 'De mancipiis vendundis'*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 25-34.

⁹³ E. ŻAK, *Ściśle osobisty charakter kontraktu zlecenia w prawie rzymskim i we współczesnym prawie polskim*, [w:] *W kręgu historii i współczesności polskiego prawa*, cit., s. 698-715.

⁹⁴ W. MOSSAKOWSKI, *Instytucja bezpodstawnego wzbogacenia ('conditiones')*, «*Forum Iuridicum*» 3 (2004) [wyd. 2006], s. 87-100.

⁹⁵ T. PALMIRSKI, *Stanowisko prawne stron kontraktu użyczenia w świetle poglądów rzymskiej jursprudenji*, «*CPH*» 58.2 (2006), s. 87-125.

⁹⁶ T. PALMIRSKI, *How the commentaire to 'de his deiecerint vel effuderint' and 'ne*

nie i zajazdy⁹⁷, Paulina Świącicka – ogólnie wyrządzeniem szkody⁹⁸ oraz rekonstrukcją i datacją *lex Aquilia*⁹⁹ i szkodą powstałą na skutek przedziurawienia pereł¹⁰⁰.

Proces cywilny, tak jak i dotychczas, nie cieszył się większym powodzeniem. Władysław Rozwadowski powrócił do rozważań o zastępcach procesowych¹⁰¹, Jan Zabłocki – do kary talionu¹⁰², Anna Pikulska-Radomska – do postępowania działowego¹⁰³. We wrocławskiej pracy zbiorowej *Postępowanie polubowne w dziejach*¹⁰⁴ Jarosław

quis in suggrunda' edicts could be used on the ground of 'edictum de feris', «RIDA» 53 (2006), s. 323-334 oraz Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta według 'edictum de feris', «CPH» 59.1 (2007), s. 173-186.

⁹⁷ T. PALMIRSKI, *Kilka uwag na temat przyczyn wprowadzenia edyktów pretorskich 'in factum adversus nautas caupones stabularios' oraz 'furti adversus nautas caupones stabularios'*, [w:] *Krakowskie studia z historii państwa i prawa*, II, Kraków 2008, s. 33-41.

⁹⁸ P. ŚWIĘCICKA, *Uprawniona reakcja na czyn niedozwolony w starożytnym Rzymie na przykładzie bezprawnego spowodowania szkody na mieniu. Szkic historyczny*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 595-619.

⁹⁹ P. ŚWIĘCICKA, *Reconstruction of the 'lex Aquilia' as an Example of Textual Reconstruction of Ancient 'leges'*, [w:] *Erinneern und Vergessen. Jahrbuch junge Rechtsgeschichte*, II, München 2007, s. 447-468; „*Lex Aquilia de damno*” – problemy z datacją ustawy, [w:] *Krakowskie studia z historii państwa i prawa*, cit., II, s. 17-32.

¹⁰⁰ P. ŚWIĘCICKA, *D. 9.2.27.30: mąż, żona i przedziurawione pereły. Kilka uwag na temat stosunków osobistych i majątkowych między małżonkami w starożytnym Rzymie*, [w:] *Prawo blisko człowieka. Z dziejów prawa rodzinnego i spadkowego*, Kraków 2008, s. 15-36.

¹⁰¹ W. ROZWADOWSKI, *Kognitor jako zastępca w procesie rzymskim*, «Gdańskie Studia Prawnicze» 17 (2007), s. 573-582 oraz *Studi sulle 'exceptiones cognitioriae' e 'procuratoriae'*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., VII, s. 4801-4817.

¹⁰² J. ZABŁOCKI, *La pena del taglione nel diritto romano*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., VIII, s. 5991-6209.

¹⁰³ A. PIKULSKA-RADOMSKA, *Les arpenteurs romains – experts et arbitres*, «OIR» 11 (2006), s. 153-159.

¹⁰⁴ Wrocław 2006.

Rominkiewicz pisał o postępowaniu polubownym w Atenach¹⁰⁵, zaś Rafał Wojciechowski – o arbitrze w Rzymie¹⁰⁶. Ugodę w świetle papyrusów przedstawił Jakub Urbanik¹⁰⁷. W kolejnej wrocławskiej pracy *Postępowanie egzekucyjne w dziejach*¹⁰⁸ Jarosław Rominkiewicz skreślił uwagi o egzekucji w Atenach¹⁰⁹, Ireneusz Żeber pisał o *pignoris captio*¹¹⁰, zaś Rafał Wojciechowski – o początkach prawa upadłościowego¹¹¹. Ponadto¹¹² Iwona Szpringer przedstawiła *privilegium exigendi*¹¹³, ks. Piotr Sadowski – *episcopalis audientia*¹¹⁴, a Rafał Wojciechowski – kompromis wg doktryny glosatorów i komentatorów¹¹⁵.

Znaczna liczba publikacji zostało poświęconych prawu publicznemu. Problemy z pogranicza prawa prywatnego i publicznego porusza w swych artykułach o prostytucji w Atenach Maria Nowak¹¹⁶. Spraw

¹⁰⁵ J. ROMINKIEWICZ, *Kilka uwag na temat prywatnego i publicznego postępowania polubownego w Atenach*, s. 11-16.

¹⁰⁶ R. WOJCIECHOWSKI, *Arbiter w prawie rzymskim*, s. 17-25.

¹⁰⁷ J. URBANIK, *Compromesso o processo? Alternativa risoluzione dei conflitti e tutela dei diritti nella prassi della tarda antichità*, [w:] *Symposion 2005. Vorträge zur griechischen und hellenistischen Rechtsgeschichte*, Wien 2006, s. 337-397

¹⁰⁸ Wrocław 2007.

¹⁰⁹ J. ROMINKIEWICZ, *Kilka uwag na temat egzekucji w Atenach*, s. 11-21.

¹¹⁰ I. ŻEBER, *'Captio pignoris' w prawie rzymskim*, s. 23-48.

¹¹¹ R. WOJCIECHOWSKI, *'Debitor fugitivus' i początki prawa upadłościowego*, s. 49-55.

¹¹² Por. też monografię J. RESZCZYŃSKIEGO cytowaną w uwadze 4.

¹¹³ I. SZPRINGER, *'Privilegium exigendi' – instytucja prawa rzymskiego czy nowożytna? (Rozważania na gruncie prawa rzymskiego i regulacji 'Code civil')*, [w:] *W kręgu historii i współczesności polskiego prawa*, cit., s. 259-270.

¹¹⁴ P. SADOWSKI, *'Episcopalis audientia' w ustawodawstwie Konstantyna Wielkiego*, [w:] *Historia prawa w służbie sprawiedliwości*, Opole 2006, s. 81-105.

¹¹⁵ R. WOJCIECHOWSKI, *'Compromissum' według glosatorów i komentatorów*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 399-414.

¹¹⁶ M. NOWAK, *Pozycja prawna i obyczajowa heter w Atenach epoki klasycznej*, [w:] *Formy organizacji życia społecznego w starożytności*, Poznań 2006, s. 33-41 oraz

ustrojowych (charakteru władzy prokonsula) dotyczy artykuł historyka z Poznania Pawła Sawińskiego¹¹⁷, a wzajemnego stosunki Kościoła i państwa – uwagi Witolda Wołodkiewicza¹¹⁸.

Nadal problematyka prawa karnego cieszy się rosnącym zainteresowaniem. Najważniejszemu procesowi w historii poświęcono trzy publikacje. Piotr Krajewski pisał o *Spoleczno-politycznych i prawnych aspektach procesu Jezusa*¹¹⁹, Paulina Świącicka obszernie, bo na ok. 40 stronach, odpowiedziała na recenzję Wojciecha Bejdy i Macieja Jończy¹²⁰, zaś Marek Kuryłowicz przedstawił swe uwagi na marginesie książki p. Pauliny¹²¹. Oskarżeniami przeciwko chrześcijanom zajął się Stanisław Stabryła¹²².

Krzysztof Amielińczyk opublikował, jak już wspominałam, nagrodzoną następnie pracę *Rzymskie prawo karne w reskryptach cesarza Hadriana*¹²³ i artykuły nt rozwoju prawa karnego¹²⁴. Druga

Uwagi o prostytucji w Atenach w V i IV wieku p.n.e., «Przegląd Historyczny» 98.3 (2007), s. 329-350.

¹¹⁷ P. SAWIŃSKI, *Kilka uwag na temat charakteru władzy prokonsulów w okresie Republiki. 'Imperium consulare' czy 'proconsulare'*, [w:] *Studia z dziejów starożytnego Rzymu*, cit., s. 30-38.

¹¹⁸ W. WOŁODKIEWICZ, *Tron i ołtarz*, «Palestra» 53.3-4 (2008), s. 120-123. Por. też monografię E. WIPSYCKIEJ, *Kościół w świecie późnego antyku*, Warszawa 2006.

¹¹⁹ P. KRAJEWSKI, *Spoleczno-polityczne i prawne aspekty procesu Jezusa*, «Pologna Sacra» 19 (2006), s. 161-182.

¹²⁰ P. ŚWIĄCICKA, *Głos w dyskusji nad procesem Chrystusa. Odpowiedź na artykuł recenzyjny W. Bejdy i M. Jończy 'Quod homines credere volunt, id facile credunt'*, «CPH» 59.1 (2007), s. 247-284.

¹²¹ M. KURYŁOWICZ, *Proces Jezusa w świetle praw rzymskiego*. [Uwagi na marginesie książki Pauliny Świącickiej-Wystrychowskiej...], «Forum Iuridicum» 4 (2005) [wyd. 2007] s. 229-251.

¹²² S. STABRYŁA, *Accusation Brought against Christians in Prudentius' 'Peristephanon'*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 537-545.

¹²³ Lublin 2006. Por. rec. J. ZABŁOCKI, «Zeszyty Naukowe [UKSW]» 7.2 (2007), s. 355-363.

¹²⁴ K. AMIELIŃCZYK, *Z historii ustawodawstwa rzymskiego w sprawach karnych. Próba periodyzacji*, [w:] *Księga Szymosza*, cit., s. 11-24; *Środki przeciwdziałania*

monografia z tego zakresu to *'Incestum' w prawie rzymskim*¹²⁵ Joanny Misztal-Koneckiej. Wiesław Mossakowski zajął się koncepcją czynu karalnego wg Klaudiusz Saturnina¹²⁶, a także systematyką przestępstw wg *Instytucji* Justyniana¹²⁷. Również Marek Kuryłowicz przedstawił publiczne postępowania sądowe wg *Instytucji*¹²⁸, a ponadto powrócił do problemu samobójstwa¹²⁹. Bronisław Sitek ogłosił w *Diritto@Storia* rozważania na temat gwałtu na kobietach poświęconych Bogu¹³⁰ oraz szereg artykułów na temat przestępstwa podpalenia¹³¹, pisał też o zniesławieniu¹³². Elżbieta Loska zajmuje się obroną konieczną¹³³. Andrzej

unikania odpowiedzialności karnej w prawie rzymskim epoki pryncypatu, «CPH» 59.2 (2007), s. 45-68 oraz *Wkład cesarzy z dynastii Antoninów w rozwój rzymskiego prawa karnego*, «Zeszyty Naukowe Puławskiej Szkoły Wyższej» 5 (2008), s. 133-149.

¹²⁵ Lublin 2007. Por rec. E. EJANKOWSKA, «CPH» 60.1 (2008), s. 299-303.

¹²⁶ W. MOSSAKOWSKI, *Czyn karalny według koncepcji Kladiusza Saturnina*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 217-229.

¹²⁷ W. MOSSAKOWSKI, *Systematisation of Roman Crimes under 'Institutiones' of Justynian*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 339-351.

¹²⁸ M. KURYŁOWICZ, *'De publicis iudiciis'*. *'Instytucje' justyniańskie o postępowaniach sądowych publicznych*, [w:] *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, Lublin 2007, s. 561-571.

¹²⁹ M. KURYŁOWICZ, *'Taedium vitae' im römische Recht*, [w:] *'Fides humanitas ius'*, cit., IV, s. 2721-2734.

¹³⁰ B. SITEK, *'Raptores virginum vel viduarum vel diaconissarum'*. *Studio sul rapimento delle donne dedicate a Dio alla luce delle costituzioni degli imperatori romani*, *Diritto@Storia* nr 5, (2006) – www.dirittoestoria.it/5Tradizione-Romana/Sitek.

¹³¹ B. SITEK, *Criminal liability 'incendiarii' in ancient Roman Law*, *Diritto@Storia* nr 6 (2007) – www.dirittoestoria.it/6/Rassegne/Sitek-Incendiarii-ancient-Roman-Law.htm; oraz *'Qui aedes acervumve frumenti iuxta domum positum combusserit'*. *Podstawy prawne ścigania oraz znamiona przestępstwa podpalenia w starożytnym Rzymie*, «*Studia Prawnoustrojowe*» 8 (2008), s. 41-52; *'Apud vetustiores incendii arcendis triumviri praeerant'* – *Organy orzekające w sprawach 'incendium' – podpaleń w starożytnym Rzymie*, «*Journal of Modern Science ZN*» 1.4 (2008), s. 54-61.

¹³² B. SITEK, *Przypadki naruszenia prawa do dobrego imienia przez zniesławienie w świetle konstytucji cesarzy rzymskich*, [w:] *Problemy współczesnego ustojoznawstwa*, Olsztyn 2007, s. 591-601.

¹³³ E. LOSKA, *'Insidiatorem interfici iure posse'*. *Kontratypy jako sposoby obrony*

Sokala powrócił do *crimen lenocinii*¹³⁴. Adam Świętoń pisze o karach dla dezertorów-rozbójników¹³⁵, Krzysztof Amielańczyk – o zasadach dotyczące procesu karnego¹³⁶ zaś historyk Sebastian Ruciński – o procedurze karnej na postawie pism św. Justyna¹³⁷. Witold Wołodkiewicz krótko naszkicował „okręcanie wyborców”¹³⁸, zaś historyk Miron Wolny – poczynił kilka uwag o korupcji w okresie republiki¹³⁹.

Jarosław Warylewski nakreślił prawo karne w Biblii¹⁴⁰, zaś Jarosław Rominkiewicz pisał o bezbożności i związanych z nią procesach, oczywiście w Atenach¹⁴¹.

Kontynuowane są badania na temat szeroko pojętego prawa administracyjnego. Bronisław Sitek rozszerza swe studia nad prawem mu-

w procesie – ‘Pro Milone’ Cyclerona, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 8.1, (2008), s. 63-79.

¹³⁴ A. SOKALA, *Il ‘crimen lenocinii’ nel diritto penale del dominato nel periodo giustiniano*, [w:], *Księga Szymoszka*, cit., s. 369-374.

¹³⁵ A. ŚWIĘTOŃ, ‘Desertores et latrones’. *Problem żołnierzy-rozbójników w świetle konstytucji cesarskich zachowanych w Kodeksie Teodozjańskim*, «Studia Prawnicze KUL» 2-3 (2007), s. 85-96.

¹³⁶ K. AMIELAŃCZYK, *O kształtowaniu się niektórych zasad procesowych w rzymskim postępowaniu karnym okresu pryncypatu*, «Studia Iuridica Lublinensia» 10 (2007), s. 9-29.

¹³⁷ S. RUCIŃSKI, *La procédure pénale devant le tribunal du préfet de la ville sur la base du témoignage de Saint Justin*, «RIDA» 53 (2006), s. 367-379.

¹³⁸ W. WOŁODKIEWICZ, „Okręcanie” wyborców – czyli ‘*crimen ambitus*’ w prawie rzymskim, «Palestra» 52.11-12 (2007), s. 120-124.

¹³⁹ M. WOLNY, *Próba przekupienia Gajusza Fabrycjusza podczas rokowań pokojowych z Pyrrusem po bitwie pod Herakleją (280 r. p.n.e.). Przyczynek do rozważań na temat korupcji wśród wyższych urzędników rzymskich*, [w:] *Studia z dziejów starożytnego Rzymu*, cit., s. 7-13.

¹⁴⁰ J. WARYLEWSKI, *Biblijne prawo karne*, «Gdańskie Studia Prawnicze» 15 (2006), s. 91-108.

¹⁴¹ J. ROMINKIEWICZ, *Bezbożność w prawie ateńskim*, [w:] *Prawo wyznaniowe*, cit., s. 13-35.

nicypiów pisząc o edylach, finansach publicznych i radzie miejskiej¹⁴². Problematykę dotyczącą dowódców wojskowych w późnym cesarstwie porusza w swej monografii *Stanowisko prawne rzymskich dowódców wojsk prowincjonalnych – ‘duces’ w prowincjach ‘Scythia Minor’ i ‘Moesia Secunda’*¹⁴³ oraz w licznych artykułach¹⁴⁴ Jacek Wiewiorowski. Adam Świętoń pisze o zakazie pełnienia służby wojskowej¹⁴⁵, Przemysław Grabowski – o ochronie przeciwpożarowej i strażakach¹⁴⁶, zaś Ewaryst Kowalczyk – o dobroczynności¹⁴⁷.

¹⁴² B. SITEK, *Uprawnienia edyla w świetle ustaw municypalnych. Studium prawno-historyczne*, [w:] *Prawo – Administracja – Policja. Księga pamiątkowa Profesora Wincentego Bednarka*, Olsztyn 2006, s. 406-413; *Studia nad finansami publicznymi municypium ‘Irni’. Kontrola i odpowiedzialności za zarządzanie środkami publicznymi*, [w:] *Księga Szymoszk*, cit., s. 359-368 oraz *‘Decreta decurionum’. Postanowienia rady miejskiej w świetle ‘lex Irnitana’*, [w:] *‘Leges sapere’*, cit., s. 509-525.

¹⁴³ Poznań 2007. Por też *‘Duces’ of Scythia Minor. A Prosopographical Study*, Poznań 2008.

¹⁴⁴ J. WIEWIOROWSKI, *Odbudowa rzymskiej administracji nad dolnym Dunajem u schyłku antyku – ‘Moesia Secunda’ i ‘Scythia Minor’*, [w:] *Barbarzyńcy u bram Imperium*, Kraków 2007, s. 159-183; *Barbarzyńcy w armii rzymskiej nad dolnym Dunajem w okresie późnego antyku*, [w:] *Grecy, Rzymianie i ich sąsiedzi*, Wrocław 2007, s. 541-557; *‘Officium ducis’ w cesarstwie wschodniorzymskim*, «CPH» 59.1 (2007), s. 155-171 oraz *‘Quaestor Iustinianus Exercitus’. A Late Roman Military Commander?*, «Eos» 93.2 (2006) [wyd. 2008], s. 317-340.

¹⁴⁵ A. ŚWIĘTOŃ, *‘De his qui militare non possunt’. O zakazie pełnienia służby wojskowej w późnym Cesarstwie Rzymskim (IV I V w. n.e.) w świetle źródeł prawnych*, [w:] *Studia z dziejów starożytnego Rzymu*, cit., s. 79-107.

¹⁴⁶ P. GRABOWSKI, *Strażacy z wiecznego miasta*, «Przegląd Pożarowy» 2005 nr 12, s. 28-29 oraz *Prawne regulacje ochrony przeciwpożarowej i ustroju straży pożarowej w starożytnym Rzymie*, «Myśl Ekonomiczna i Prawna» 4 (19) (2007), s. 66-75.

¹⁴⁷ E. KOWALCZYK, *Prawo rzymskie w służbie dobroczynności*, «Poznańskie Studia Teologiczne» 20 (2006), s. 169-177.

Anna Pikulska-Radomska zajęła się podatkami¹⁴⁸, zaś Piotr Niczyporuk – strażnikami jakości monet¹⁴⁹ oraz początkami bankowości¹⁵⁰. Edyktowi Dioklecjana poświęcili artykuły Witold Wołodkiewicz¹⁵¹ i Krzysztof Wiśniewski¹⁵². Kuryłowicz powrócił ostatnio do problemów związanych z notariatem¹⁵³.

Dla porządku odnotować też należy 2-gie wydanie zbioru esejów pióra Stefana Karolaka *Sprawiedliwość – sens prawa*¹⁵⁴.

Antoni Dębiński w swej monografii *Kościół i prawo rzymskie*¹⁵⁵ oraz artykułach¹⁵⁶ przedstawia wzajemne relacje prawa rzymskie-

¹⁴⁸ A. PIKULSKA-RADOMSKA, 'Portorium' w Italii epoki republikańskiej, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 263-269 oraz *Podatek od spożycia soli w rzymskiej republice?*, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 403-409.

¹⁴⁹ P. NICZYPORUK, A. TALECKA, 'Nummulari' jako strażnicy jakości monet w starożytnym Rzymie, [w:] *Psucie pieniądza w Europie Środkowo-Wschodniej od antyku po czasy współczesne*, Warszawa 2006, s. 23-30. Por. M. Mielczarek, *Psucie pieniądza w starożytnej Grecji*, tamże, s. 13-22.

¹⁵⁰ P. NICZYPORUK, A. TALECKA, *Bankovskaja dejatielnost' v drevnem Rime i direktivach jevronejskogo Sojuza*, [w:] *Rimskoe czastnoe i publicznoe pravo*, Ivanovo 2006, s. 189-198.

¹⁵¹ W. WOŁODKIEWICZ, *Mit omnipotencji prawa stanowionego. Uwagi na marginesie edyktu Dioklecjana o cenach*, «Palestra» 52.1-2 (2007), s. 154-163 oraz *L' 'edictum de pretiis' di Diocleziano. Il mito dell'onnipotenza del legislatore*, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 687-695.

¹⁵² K. WIŚNIEWSKI, *Laktancjusz – niewygodny świadek taryfy cen maksymalnych Dioklecjana*, [w:] *Psucie pieniądza*, cit., s. 31-40.

¹⁵³ M. KURYŁOWICZ, *Z historii notariatu łacińskiego*, [w:] *W kregu historii i współczesności polskiego prawa*, cit., s. 571-581.

¹⁵⁴ Warszawa 2007. Por. rec. P. ŚWIECICKA, «Gazeta Sądowa» 10 (2007) nr 160, s. 41-46.

¹⁵⁵ Lublin 2007. Por. rec. B. SITEK, «CPH» 60.1 (2008), s. 307-310; M. KURYŁOWICZ, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 8.1 (2008), s. 369-372.

¹⁵⁶ A. DĘBIŃSKI, *Czy Kościół żyje prawem rzymskim?*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 59-68 oraz *Prawo rzymskie a systematyka prawa kanonicznego*, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 135-142.

go i prawa kanonicznego¹⁵⁷, Łukasz Marzec kontynuuje swe rozważania o Ducku i wpływach prawa rzymskiego na prawo na Wyspach Brytyjskich¹⁵⁸, Ireneusz Jakubowski powraca do rozważań Czackiego o prawie rzymskim¹⁵⁹. O tradycji romanistycznej piszą w swych artykułach Władysław Rozwadowski¹⁶⁰, Tomasz Giaro¹⁶¹ ks. Franciszek Longchamps de Bérier, Karolina Wyrwińska¹⁶² a przede wszystkim

¹⁵⁷ W książce pod obiecującym tytułem *Europa obojga praw*, Katowice 2006, Ks. R. SOBAŃSKI zawarł uwagi dotyczące tylko prawa kanonicznego, z niewielkimi, nie wykraczającymi poza podręcznikowe informacje, wzmiankami o prawie rzymskim. Zwrot „obojga praw” dotyczy tu chyba prawa kanonicznego i prawa świeckiego.

¹⁵⁸ Ł. MARZEC, *Fibrosa przeciw Fairbairn – polska spółka, Izba Lordów i prawo rzymskie*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.1 (2007), s. 113-121; Artur Duck, ‘*De Usu et Autoritate Juris Civilis Romanorum*’ – podrzędna rozprawa czy dzieło światowej romanistyki?, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 6.1 (2006), s. 145-157; Czy prawo rzymskie pokonało kanał La Manche?, [w:] *Krakowskie studia z historii państwa i prawa*, cit., II, s. 43-54 oraz *Prawo rzymskie jako element tworzący kulturę prawną Europy w świetle poglądów Arthura Ducka*, [w:] ‘*Leges sapere*’, cit., s. 295-307.

¹⁵⁹ I. JAKUBOWSKI, *Kilka słów o obowiązywaniu prawa rzymskiego w dawnym prawie polskim w świetle dzieła Tadeusza Czackiego ‘O źródłach prawa, które miały moc obowiązującą w Polsce i w Litwie’*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 95-103 oraz *Z badań nad prawem rzymskim w twórczości Tadeusza Czackiego*, [w:] ‘*Leges sapere*’, cit., s. 189-199.

¹⁶⁰ W. ROZWADOWSKI, *Tradycje prawne*, [w:] *Prawo cywilne – część ogólna*, I, Warszawa 2007, s. 1-28.

¹⁶¹ T. GIARO, *Modernisierung durch Transfer – Schwund osteuropäischer Traditionen*, [w:] *Rechtskulturen des modernen Osteuropa. Modernisierung durch Transfer im 19. und frühen 20. Jahrhundert*, Frankfurt am Main 2006, s. 275-344; *Alt- und Neuropa, Rezeptionen und Transfer*, [w:] *Rechtskulturen des modernen Osteuropa. Modernisierung durch Transfer zwischen den Weltkriegen*, Frankfurt am Main 2007, s. 273-317; *Kilka żywotów prawa rzymskiego zakończonych jego kodyfikacją*, cit. w uwadze 164.

¹⁶² K. WYRWIŃSKA, *Prawo rzymskie kluczem do zrozumienia dziedzictwa prawnego Europy. Uwagi na marginesie europejskich tendencji do harmonizacji prawa prywatnego*, [w:] ‘*Leges sapere*’, cit., s. 697-706.

Wojciech Dajczak¹⁶³. *Prawo rzymskie a kultura prawna Europy*¹⁶⁴ to tytuł zbioru referatów przedstawionych podczas sesji międzynarodowej na KUL, z opracowaniami ks. Antoniego Dębińskiego¹⁶⁵, Tomasza Giara¹⁶⁶, Marzeny Dyjakowskiej¹⁶⁷, Wojciecha Dajczaka¹⁶⁸, Marka Kuryłowicza¹⁶⁹ i Moniki Wójcik¹⁷⁰. Większość z tych referatów została też opublikowana w wersji angielskiej *Roman Law and European Legal Culture* i ukraińskiej *Rymske prawo ta prawowa kultura Jewropy*¹⁷¹. Etyki i myśli rzymskiej¹⁷² oraz ich wpływów na póź-

¹⁶³ W. DAJCZAK, *The Importance of Roman Law Tradition for the European Harmonisation of Private Law*, «Polish Yearbook of International Law» 27 (2004-2005) [wyd. 2006], s. 73-86; *Dyskusja o zakresie przedmiotowym własności. Uwagi z perspektywy tradycji prawa rzymskiego*, [w:] *Problemy własności w ujęciu historyczno-prawnym*, Opole 2008, s. 25-35; *La generalizzazione della regola 'impossibilium nulla obligatio' nella dogmatica moderna. Riflessioni nella prospettiva delle esperienze polacche del XX° sec.*, [w:] *Riflessioni in materia di oggetto della prestazione*, cit., s. 31-41; *Kształtowanie się zobowiązania z tytułu nieusprawiedliwionego wzbogacenia w prawie angielskim. Przyczynek do dyskusji nad znaczeniem tradycji romanistycznej we współczesnej refleksji o prawie prywatnym*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 49-58; a także artykuł cytowany w uwadze 88.

¹⁶⁴ Lublin 2008. Por. też zwięzłe uwagi W. SOB CZAK, *Prawo rzymskie źródłem europejskiej kultury prawnej*, «Fundamenta Europaea» 2.2-3 (2003) [wyd. 2005], s. 41-45.

¹⁶⁵ *Wprowadzenie do obrad: rola i znaczenie prawa rzymskiego w dziejach prawa Europy*, s. 11-15.

¹⁶⁶ *Kilka żywotów prawa rzymskiego zakończonych jako kodyfikacją*, s. 16-27.

¹⁶⁷ *Ewolucja poglądów na prawo rzymskie w Polsce do końca XVIII wieku*, s. 71-99.

¹⁶⁸ *Tradycja romanistyczna a współczesna debata o zasadach prawa prywatnego. Uwagi na tle problemu niesłusznego wzbogacenia*, s. 128-142.

¹⁶⁹ *Prawo rzymskie jako uniwersalna metafora etyczna – na przykładzie utworów Luisa Aragona i Mieczysława Jastruna*, s. 143-151.

¹⁷⁰ *Rzymska koncepcja fundacji – archaika czy źródło inspiracji dla współczesnych?*, s. 152-171.

¹⁷¹ Wydania Lublin 2008.

¹⁷² Nt. rzymskiej myśli o państwie i prawie por. też C. MIEL CZARSKI, *Idee społeczno-polityczne sofistów. U źródeł europejskiego pluralizmu politycznego*, Warszawa 2006,

niejsze poglądy dotyczą artykuły Tomasza Banacha¹⁷³ i uwagi Witolda Wołodkiewicza¹⁷⁴, a także artykuł Wacława Uruszczaaka o rzymskim dziedzictwie ideologicznym¹⁷⁵.

Krótkie uwagi o rozwiązaniach prawa rzymskiego na tle historycznym czyni też w swych artykułach Bronisław Sitek¹⁷⁶.

Opublikowano też prace dotyczące wydziałów prawa i wykładowych tam romanistów. Janusz Sondel nakreślił dzieje prawa rzymskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim od czasów powstania uni-

s. 115-137. Na temat pojęcia 'nomos' od strony lingwistycznej por. H. WOLANIN, *Prawo ('nomos') i prawodawca języka ('nomothetes') w Platońskim „Kratylosie”*, [w:] *Prace poświęcone pamięci Adama Uruszczaaka*, cit., s. 67-84.

¹⁷³ T. BANACH, *Idee rzymskie okresu republiki w myśli politycznej Romana Dmowskiego*, «Studia Iuridica Lublinensia» 9 (2007), s. 123-138 oraz *Prawo rzymskie i etyka w poglądach Borysa Łapickiego*, «Studia Iuridica Lublinensia» 10 (2007), s. 97-114.

¹⁷⁴ W. WOŁODKIWICZ, *Rozważania Cycerona o państwie i prawie*, «Palestra» 52.7-8 (2007), s. 158-163. Por. też *Prawoznawstwo w oświeczonej wizji świata*, «Palestra» 52.3-4 (2007), s. 143-150.

¹⁷⁵ W. URUSZCZAK, *Le patrimoine idéologique de la République romaine dans la culture politique de la Pologne à l'époque de la Renaissance*, [w:] *'Leges sapere'*, cit., s. 637-646.

¹⁷⁶ B. SITEK, *Prokreacyjna funkcja małżeństwa. Przyczynek do studiów prawnoporównawczych nad związkami prokreacji z małżeństwem*, «Studia Prawnoustrojowe» 6 (2006), s. 35-43; *Prawa dziecka a jakość życia dziecka. Rozważania prawnohistoryczne*, [w:] *Prawo do życia a jakość życia w wielokulturowej Europie*, II, Olsztyn-Bari 2007, s. 209-220; *'Impossibilium nulla obligatio est' (D. 50.17.185). L'impossibilità originaria della prestazione in alcuni sistemi giuridici. Uno studio giuridico-comparato*, [w:] *Riflessioni in materia di oggetto della prestazione*, cit., s. 67-82; *Prawa dziecka a prawa rodziców w świetle stratyfikacji praw człowieka. Krótkie uwagi o konflikcie praw podmiotowych między poszczególnymi typami praw człowieka*, [w:] *Mniejszości i jednostki słabsze w wielokulturowym społeczeństwie Europy*, Olsztyn-Bari 2008, s. 173-182; *Territorial self-government in integration process of Europe*, [w:] *Modelling the european future: integration the old and the new*, Klaipėda 2008, s. 248-252.

wersytetu po dzień dzisiejszy¹⁷⁷ a także przedstawił nauczanie uniwersyteckie za Kazimierza Wielkiego¹⁷⁸, a historyk Jerzy Kolendo zaprezentował pierwszą książkę o rzymskim prawie publicznym opublikowaną w Polsce¹⁷⁹. Agnieszka Zięba zajęła się Summą Rajmunda Partenopejczyka¹⁸⁰, zaś Andrzej Kremer – Rojzjuszem¹⁸¹. Stanisław Salmonowicz pisał o toruńskim wykładowcy prawa rzymskiego¹⁸², zaś Dorota Malec i Jerzy Malec o krakowskim profesorze Piotrze Bartynowskim¹⁸³. Agnieszka Zięba przedstawiła sylwetkę prof. Zielonackiego¹⁸⁴, zaś Renata Wiaderna-Kuśnierz lwowskie (i nie tylko) lata prof. Osuchowskiego¹⁸⁵. Andreas Wacke, podkreślając wysoki

¹⁷⁷ J. SONDEL, *Il diritto romano all'Università Jagellonica (dal moneto della sua fondazione fino ai giorni nostri)*, [w:] 'Fides humanitas ius', cit., VIII, s. 5331-5350.

¹⁷⁸ J. SONDEL, *Nauczanie uniwersyteckie w świetle przywileju fundacyjnego Kazimierza Wielkiego*, [w:] *Krakowskie studia z historii państwa i prawa*, cit., II, s. 55-71. Por. też artykuł J. SONDEL, *Rektora Pawła Włodkowica batalia w obronie interesów Polski i czci króla Władysława Jagiełły*, [w:] *Księga Szymoszka*, cit., s. 375-389.

¹⁷⁹ J. KOLENDO, *Il primo libro sul diritto pubblico romano pubblicato in Polonia. Il trattato 'De Romanorum Magistratibus' di Pomponio Leto*, [w:] 'Fides humanitas ius', cit., IV, s. 2685-2694.

¹⁸⁰ A. ZIĘBA *Summa Rajmunda Partenopejczyka i jej znaczenie w dyskusji o roli prawa rzymskiego w dawnej Polsce*, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 755-767. Por. też J. RESZCZYŃSKI, „O prawie i różności praw” w częściach wstępnych 'Summy legum' i 'Sigismundiny' [w:] 'Leges sapere', cit., s. 441-470.

¹⁸¹ A. KREMER, 'Decisiones' ... von Pedro Ruiz de Moros – ein Beispiel der juristischen Literatur in Polen des 16. Jahrhunderts, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 207-220.

¹⁸² S. SALMONOWICZ, *Maciej Nizolius (1568?-†1608), rektor toruńskiego 'gymnasium academicum', wykładowca prawa rzymskiego*, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 485-497.

¹⁸³ D. MALEC, J. MALEC, 'Programma umiejętności politycznych' Piotra Bartynowskiego z 1828 roku. O staraniach przyszłego profesora prawa rzymskiego o Katedrę Umiejętności Politycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 285-293.

¹⁸⁴ A. ZIĘBA, *Profesor Józef Zielonacki (1818-1884) na tle XIX-wiecznej pandektystyki*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 7.1 (2007), s. 77-100.

¹⁸⁵ R. KUŚNIERZ, *Droga Wacława Osuchowskiego do profesury – w 100-lecie urodzin*

poziom polskiej romanistyki, przedstawił związki polskich uczonych z europejskimi uczelniami¹⁸⁶. W pracy zbiorowej *Nauki historycznoprawne w polskich uniwersytetach II Rzeczypospolitej*¹⁸⁷ o prawie rzymskim na UJ pisze Łukasz Marzec¹⁸⁸, we Lwowie – Grzegorz Jędrejek¹⁸⁹ i Adam Redzik¹⁹⁰, w Warszawie – Maria Zabłocka¹⁹¹, w KUL – ks. Antoni Dębiński¹⁹², w Poznaniu tylko drobne wzmianki uczynione przez Krystynę Sikorską-Dzięgielewską¹⁹³. O Wilnie zamieszczono tam tylko ogólne opracowanie Anny Supruniuk i Mirosława Adama Supruniuk¹⁹⁴. Adam Redzik opisał w obszernej monografii wojenne dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Lwowskiego¹⁹⁵. W pracach poświęconych profesorom a także dziekanom KUL biografii Henryka

(1906-1988), «*Studia Iuridica Lublinensia*» 8 (2006), s. 167-176.

¹⁸⁶ A. WACKE, *Historische Verbindungen zwischen polnischem und westeuropäischem Recht und seiner Wissenschaft – ein Überblick*, [w:] ‘*Leges sapere*’, cit., s. 647-663.

¹⁸⁷ Lublin 2008.

¹⁸⁸ *Prawo rzymskie na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1918-1939*, s. 37-52.

¹⁸⁹ *Prawo rzymskie we Lwowie w dwudziestoleciu międzywojennym*, s. 123-130.

¹⁹⁰ *O naukach historycznoprawnych w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie*, s. 131-181, w tym prawo rzymskie szczeg. s. 147-150.

¹⁹¹ M. ZABŁOCKA, G. BALTRUSZAJTYS, M. PIETRZAK, *Nauki historycznoprawne w Uniwersytecie Warszawskim w okresie II Rzeczypospolitej*, s. 279-313, w tym prawo rzymskie s. 285-300. Por. też M. ZABŁOCKA, *Il diritto romano all’Università di Varsavia nel periodo della Secondo Repubblica (1918-1939)*, [w:] ‘*Leges sapere*’, cit., s. 707-721.

¹⁹² *Prawo rzymskie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918-1939*, s. 317-341.

¹⁹³ *Historia prawa i jej przedstawiciele na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego w okresie II RP*, s. 389-423. Por. też nieliczne uwagi K. KRASOWSKI, *Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939*, Poznań 2006, zwłaszcza s. 230-231.

¹⁹⁴ *Nauki prawne w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919-1944*, s. 217-275.

¹⁹⁵ A. REDZIK, *Wydział Prawa Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1939-1946*, Lublin 2006. Por. rec. S. TYMOR, «*Prawo- Administracja-Kościół*» (2006) nr 3, s. 232-235.

Insadowskiego skreślił ks. Antoni Dębiński¹⁹⁶ zaś Stanisława Płodzienia ks. Krzysztof Bureczak¹⁹⁷. Z okazji jubileuszu 90-lecia Wydziału Prawa KUL o katedrze prawa rzymskiego pisał Maciej Jońca¹⁹⁸. Również Wydział Prawa i Administracji UW obchodził swój jubileusz i w publikacji o profesorach naszego Wydziału¹⁹⁹ zostały skreślone sylwetki Maciejowskiego, Popiela, Okęckiego, Dydyńskiego, Koschembahr-Łyskowskiego, Łapickiego, Kozubskiego, Gintowta, Taubenschläga i Kupiszewskiego. Historyk Józef Koredczuk pisał o prawie rzymskim przy okazji omówienia 60-lecia powstania katedr historycznoprawnych we Wrocławiu²⁰⁰. O Instytucie Historii Prawa UW i jego profesorach, w tym o romanistach, pisała także Wanda Sudnik²⁰¹. Sylwetkę nauko-

¹⁹⁶ *Profesorowie prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 2006 (rec. H. OLSZEWSKI, «CPH» 59.1 (2007), s. 350-353), oraz *Dziekani Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 2008, biogramy s. 91-94 i s. 107-114.

¹⁹⁷ Biogramy odpowiednio s. 241-245 oraz s. 171-176.

¹⁹⁸ M. JOŃCA, *Katedra Praw Rzymskiego*, [w:] *Księga Jubileuszowa z okazji 90-lecia Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, Lublin 2008, s. 77-100.

¹⁹⁹ *Profesorowie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 1808 – 2008*, Warszawa 2008 z biogramami: M. ZABŁOCKA, *Franciszek Maciejowski 1798-1873*, s. 55-56; *Paweł Konstanty Antoni Popiel-Chościak 1838-1910*, s. 57-58; *Władysław Grzegorz Antoni Okęcki 1840-1918*, s. 68-69; W. WOŁODKIEWICZ, *Teodor Dydyński 1836-1921*, s. 74-76; *Ignacy Koschembahr-Łyskowski 1864-1945*, s. 90-93; M. ZABŁOCKA, *Borys Łapicki 1889-1974*, s. 162-163; *Włodzimierz Antoni Kozubski 1880-1951*, s. 170-172; W. WOŁODKIEWICZ, *Edward Józef Feliks Kazimierz Alfred Gintowt-Dziewiałowski-Ubysz-Doorsprung 1899-1965*, s. 195-198; T. GIARO, *Rafał Taubenschlag 1881-1958*, s. 210-213; M. ZABŁOCKA, *Henryk Józef Kupiszewski 1927-1994*, s. 315-317.

²⁰⁰ J. KOREDCZUK., *60-lecie powołania katedr historyczno-prawnych na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego*, «Acta UW» 3015, «Prawo» 303 (2007), s. 9-73.

²⁰¹ W. SUDNIK, *Instytut Historii Prawa Uniwersytetu Warszawskiego: jego profesorowie i ich uczniowie (1950/51-2005)*, «„Nauka Polska Jej potrzeby, organizacja i rozwój”», *Rocznik Kasy im. Józefa Mianowskiego Fundacji Popierania Nauki* 14 (2005), s. 111-168.

wą Józefa Méléze Modrzejewskiego przedstawił Witold Wołodkiewicz w pracy dedykowanej temu Uczonemu²⁰², a następnie opisał swe peregrynacje zagraniczne²⁰³. Osiągnięcia naukowe i dydaktyczne Janusza Sondla ukazali ostatnio, w związku z jubileuszem Profesora, Waław Uruszczak, Paulina Świącicka i Andrzej Kremer²⁰⁴. Wreszcie nie romanisci Michael Martinek i Jerzy Poczobut opisali życie i dzieło Karla von Savigny'ego²⁰⁵.

Profesor Xiu Guodong z Uniwersytetu w Xiamen mówił o recepcji i nauczaniu prawa rzymskiego w Chinach²⁰⁶.

Z prac o charakterze dydaktycznym, i nie tylko, przede wszystkim chciałabym wymienić *Łacińskie sentencje i powiedzenia prawnicze*²⁰⁷ autorstwa ks. Krzysztofa Burczaka, ks. Antoniego Dębińskiego i Macieja Jońcy. W minionym okresie wznowiono 2 podręczniki (Antoniego Dębińskiego²⁰⁸ i Marka Kuryłowicza – Adama Wilińskiego²⁰⁹) i 2 pra-

²⁰² W. WOŁODKIEWICZ, *Joseph Méléze-Modrzejewski, historien des droits antiques*, [w:] *Grecs, Juifs, Polonais: à la recherche des racines de la civilisation européenne. Actes du colloque international tenu à Paris le 14 novembre 2003, dédié à Joseph Méléze-Modrzejewski. – Grecy, Żydzi, Polacy: w poszukiwaniu korzeni cywilizacji europejskiej. Akta kolokwium zorganizowanego w Paryżu przez Polską Akademię Nauk 14 listopada 2003*, Varsovie-Paris 2006, s. 14-15.

²⁰³ W. WOŁODKIEWICZ, *Moje peregrynacje naukowe (1958-2003)*, [w:] *Zagraniczne peregrynacje i przyjaźnie naukowe polskich uczonych*, I, Kraków 2008, s. 51-145.

²⁰⁴ W. URUSZCZAK, P. ŚWIĘCICKA, A. KREMER, 'Pro Paria et Scientia Vivere'. 50 lat pracy naukowej Profesora Janusza Sondla, [w:] 'Leges sapere', cit., s. 17-33.

²⁰⁵ M. MARTINEK, J. POZOBUT, *Friedrich Karl von Savigny (1779-1861). Życie i dzieło*, «Kwartalnik Prawa Prywatnego» 16.1 (2007), s. 5-36.

²⁰⁶ XU GUODONG, *Recepcja i nauczanie prawa rzymskiego w Chinach*, tłum. A. TARWACKA, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 8.1 (2008), s. 305-317.

²⁰⁷ Lublin 2007. Por. rec. P. GRABOWSKI, «Palestra» 53.3-4 (2008), s. 194-199.

²⁰⁸ A. DĘBIŃSKI, *Rzymskie prawo prywatne. Kompendium*, wyd. 3 poprawione, Warszawa 2007. Por. rec. 2 wyd. M. KURYŁOWICZ, «CPH» 58.2 (2006), s. 333-335.

²⁰⁹ M. KURYŁOWICZ, A. WILIŃSKI, *Rzymskie prawo prywatne. Zarys wykładu*, wyd. 4

ce służące nie tylko dydaktyce – czyli *Regulae iuris. Łacińskie inskrypcje na kolumnach Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej*²¹⁰ oraz *Verba iuris. Reguły i kazusy prawa rzymskiego*²¹¹. Opublikowano 3 nowe pomoce naukowe: *Rzymskie prawo prywatne. Kazusy i ćwiczenia*²¹² pióra Joanny Misztal-Koneckiej i Moniki Wójcik oraz 2 skrypty autorstwa Tomasza Palmirskiego *Publiczne prawo rzymskie. Zarys wykładu. Skrypt dla studentów prawa i administracji* oraz *Historia ustrojów państw starożytnej Grecji na tle stosunków społeczno-gospodarczych. Skrypt dla studentów prawa i administracji*²¹³.

Opublikowano też ok. 40 recenzji i komunikatów o konferencjach. Na podkreślenie zasługuje jedno opracowanie, a mianowicie 22 stronicowa recenzja Franciszka Wyciska²¹⁴ z *Gai Institutiones* – uwagi na marginesie tłumaczenia Gaiusa pióra Władysława Rozwadowskiego, i to tylko do 2 pierwszych ksiąg.

W podsumowaniu kilka uwag ogólnych. Mimo tak licznych publikacji sytuacja polskiej romanistyki nie jest już tak różowa jak kiedyś. Ogólnie można powiedzieć, że polska romanistyka starzeje się. Nasza młodzież porobiła, w zasadzie, doktoraty. Z osób, które nie uczestniczyły w poprzednim spotkaniu bądź nie publikowały poprzednio wymienić można tylko kilka nazwisk. Są to Dorota Ciuła, Joanna Gołębiowska, Przemysław Grabowski, Aleksandra Kaczmarczyk, Stanisław Kordasiewicz, Sławomir Kursa, Maria Nowak.

poprawione, Warszawa 2008.

²¹⁰ *'Regulae iuris'. Łacińskie inskrypcje na kolumnach Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej*, pod red. W. WOŁODKIEWICZA, wyd. 2, Warszawa 2006.

²¹¹ W. BOJARSKI, W. DAJCAK, A. SOKAŁA, *'Verba iuris'. Reguły i kazusy prawa rzymskiego*, wyd. 3 zmienione i uzupełnione, Toruń 2007.

²¹² Warszawa 2007.

²¹³ Kraków 2006.

²¹⁴ F. WYCISK, *Uwagi na marginesie tłumaczenia 'Gai Institutiones'. Instytucje Gaiusa. Tekst i przekład*. Z języka łacińskiego przełożył, wstępem i uwagami opatrzył Władysław ROZWADOWSKI. «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 6.2 (2006), s. 327-349.

Dalej ubolewam, że polskie prace, zwłaszcza młodszych romanistów, są przez ich kolegów ignorowane. Cytuje się czasami podręcznikowe czy encyklopedyczne wzmianki, a zupełnie nie wspomina o dorobku kolegów z innych ośrodków.

Wymienione publikacje wskazują, iż zmieniły się nieco kierunki zainteresowań badawczych. Coraz większym zainteresowaniem cieszą się zagadnienie z prawa publicznego. I to cieszy. Zgadzam się bowiem z tezami głoszonymi przez Tomasza Giara, iż badania romanistyczne nie mogą ograniczać się jedynie do prawa prywatnego, powinny ukazywać korzenie całego dzisiejszego prawodawstwa, jak również z poglądem, iż należy badać nie tylko prawo klasyczne ale też dalsze jego dzieje. Mam jednak odmienne zdanie co do podejmowania problemów badawczych: czy powinny one odzwierciedlać tylko współczesne kierunki zainteresowań prawniczych, czy też można i należy badać „przestarzałe” instytucje, które dziś są tylko historią. A nauczyło mnie tego doświadczenie. Kiedyś mówiłam studentom, że *fiducia cum creditore contracta* to figura, która już obumarła. A potem cywilistyka zaczęła posługiwać się instytucją przewłaszczenia na zabezpieczenie czyli współczesną zmodyfikowaną formą fiducji. Dlatego też nigdy nie wiadomo, czy pewne aspekty „niedzisiejszych” instytucji, jak np. problemy związane z *patria potestas* nie odżyją, a badania na ten temat przydadzą się do lepszego zrozumienia nowych rozwiązań prawnych.

Na zakończenie jeszcze raz chciałabym podziękować wszystkim, którzy pomogli mi w przygotowaniu tej publikacji przesyłając ksera prac czy choćby spisy swych publikacji.

POLISH ROMANISTIC RESEARCH IN THE LAST
TWO YEARS (2006/2007 – 2007/2008)

Summary

The article presents publications of Polish romanists published in the last two academic years. They include editions of the sources, their translations accompanied by commentaries, as well studies on Roman private law covering the law of persons, family law, law of property, succession, obligations and procedure. An important part of the recent studies is devoted to public law: above all criminal law and broadly understood administrative law. Several authors addressed the problem of the influence of Roman law on the legal culture of Europe. Research was done as well on the history of law faculties and the romanists who lectured there. All these studies indicate a slight change in the scientific interest of the Polish romanists. We welcome the fact that more interest was paid to various problems of public law, in this way the romanistic research may be able to show the roots of the later and modern jurisprudence. One could postulate further studies not on the classical period of Roman law but also on its later developments. Scholars should never limit themselves to study of subjects reflecting contemporary legal science, as we never know if the one day the 'dated' institutions should not revive in a slightly changed form: such is the case of the modern construction of transfer of ownership as a security for debt functionally reflecting the Roman *fiducia cum creditore contracta*. In this manner the analysis of the ancient legal structures may provide for better understanding of the presently binding norms.